

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1959 -50- 2009

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ   **È È**   **ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 1735/07)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

28 Μαΐου 2009

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση   **È È**   **και λοιποί κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρο,*

Χρήστο Ροζάκη,

Anatoly Kovler,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Γεώργιο Νικολάου, *δικαστές,*

και τον Søren Nielsen, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 7 Μαΐου 2009,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 1735/07) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από τρεις υπηκόους του Κράτους αυτού, την κυρία **È È** και τους κυρίους **È** και **È È** («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 19 Δεκεμβρίου 2006 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τον κύριο Μ. Σταμούλο, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Ο. Πατσοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Σ. Τρέκλη, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, για παραβίαση του δικαιώματός τους πρόσβασης σε δικαστήριο.

4. Στις 24 Ιανουαρίου 2008, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί το 1938, 1973 και 1974 αντίστοιχα και κατοικούν στην Αθήνα.

6. Στις 26 Οκτωβρίου 1998, το Ελεγκτικό Συνέδριο επέβαλε στον $\dot{\epsilon}\dot{\epsilon}$, σύζυγο και πατέρα των προσφευγόντων αντίστοιχα και υπάλληλο στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας, πρόστιμο ύψους 12.900.000 δραχμών (περίπου 37.858 ευρώ) για κλοπή ρούχων και στρατιωτικού υλικού από την υπηρεσία του (πράξη αριθ. 3733/1998).

7. Στις 10 Ιουνίου 1999, ο $\dot{\epsilon}\dot{\epsilon}$ άσκησε έφεση κατά της πράξης αριθ. 3733/1998. Στις 28 Ιουνίου 2001, το Ελεγκτικό Συνέδριο απέρριψε την έφεση (απόφαση αριθ. 1061/2001).

8. Στις 7 Οκτωβρίου 2002, ο $\dot{\epsilon}\dot{\epsilon}$ άσκησε αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης αριθ. 1061/2001. Σύμφωνα με το άρθρο 51 του προεδρικού διατάγματος αριθ. 774/1980 που ήταν τότε σε ισχύ, το αποδεικτικό της κοινοποίησης του εν λόγω ενδίκου μέσου στην αντίδικη πλευρά έπρεπε να κατατεθεί στο φάκελο της υπόθεσης εντός εξαμήνης προθεσμίας από την άσκηση του ενδίκου μέσου, άλλως ακυρωνόταν η δίκη.

9. Στις 25 Νοεμβρίου 2003, ο $\dot{\epsilon}\dot{\epsilon}$ απεβίωσε. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, οι προσφεύγοντες δήλωσαν ενώπιον της ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου ότι επιθυμούσαν να συνεχίσουν τη διαδικασία στο όνομά τους. Ο εκπρόσωπος του Δημοσίου ζήτησε την απόρριψη της αίτησης ως αβάσιμης.

10. Κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας, ψηφίσθηκε ο νόμος αριθ. 3160/2003, ο οποίος προέβλεπε στο εξής όχι την ακύρωση της δίκης αλλά το απαράδεκτο της συζήτησης σε περίπτωση που δεν τηρείτο ο προαναφερόμενος δικονομικός κανόνας (άρθρο 58 § 9). Σύμφωνα με τη νέα διάταξη, ο ενδιαφερόμενος είχε στο εξής τη δυνατότητα να ζητήσει τον ορισμό νέας δικάσιμου. Η εισηγητική έκθεση του εν λόγω νόμου επεσήμαινε την υπερβολική αυστηρότητα του κανόνα που προέβλεπε την ακύρωση της δίκης ipso jure. Σημείωνε ειδικότερα:

«Η ρύθμιση της παραγράφου 9 του άρθρου 58 αποβλέπει στην άρση μιας υπερβολικά αυστηρής και αδικαιολόγητης κύρωσης σε βάρος του διαδίκου. (...) Η κατάθεση στο Ελεγκτικό Συνέδριο του αποδεικτικού κοινοποίησης επιβάλλεται απλώς και μόνο για την ορθή οργάνωση της γραμματείας αυτού και προκειμένου να εκτιμηθεί ο αριθμός των υποθέσεων που θα εγγραφούν στο πινάκιο και ο αναγκαίος χρόνος για την εκδίκασή τους. Κρίσιμη είναι η έγκαιρη κοινοποίηση του δικογράφου στον αντίδικο, η οποία και εξασφαλίζει το δικαίωμα αυτού για υπεράσπιση της υπόθεσής του. Έτσι, προβλέπεται με

τη νέα ρύθμιση η κατάθεση του αποδεικτικού της κοινοποίησης στον φάκελο εκτός της προβλεπόμενης προθεσμίας να συνεπάγεται μόνο το απαράδεκτο της συζήτησης. Πρέπει να σημειωθεί ότι, εν όψει του προαναφερόμενου σκοπού της επίμαχης δικονομικής υποχρέωσης, σε περίπτωση που η υπόθεση έχει εγγραφεί στο πινάκιο παρά την απουσία του αποδεικτικού της κοινοποίησης από τον φάκελο, η συζήτηση της υπόθεσης δεν αποκλείεται, εφόσον δεν αντιλέγει η αντίδικη πλευρά. Είναι φανερό ότι ο προσδιορισμός της υπόθεσης για συζήτηση ματαιώνει το σκοπό για τον οποίο η επίμαχη διάταξη επιβάλλει την κατάθεση του αποδεικτικού κοινοποίησης στη Γραμματεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου».

11. Στις 7 Ιουνίου 2006, η ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου κήρυξε άκυρη τη δίκη. Το ανώτατο δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 58 § 9 του νόμου αριθ. 3160/2003 δεν είχε εφαρμογή εν προκειμένω. Διαπίστωσε ότι η εν λόγω διάταξη δικονομικού χαρακτήρα είχε εφαρμογή σε εκκρεμείς υποθέσεις, αλλά μόνο αναφορικά με δικονομικές πράξεις που έλαβαν χώρα μετά τη θέση της σε ισχύ. Εν προκειμένω, το Ελεγκτικό Συνέδριο επεσήμανε ότι η άσκηση της αίτησης αναίρεσης είχε λάβει χώρα στις 7 Οκτωβρίου 2002, ότι η εν λόγω αίτηση είχε κοινοποιηθεί στο Δημόσιο στις 22 Ιανουαρίου 2003 και ότι το αποδεικτικό κοινοποίησης είχε κατατεθεί στο φάκελο της υπόθεσης την 1^η Ιουνίου 2006. το Ελεγκτικό Συνέδριο διαπίστωσε στη συνέχεια ότι στις 30 Ιουνίου 2003, ημερομηνία θέσης σε ισχύ του νόμου αριθ. 3160/2003, είχε ήδη παρέλθει η εξάμηνη προθεσμία κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έπρεπε να συμπεριλάβει το αποδεικτικό κοινοποίησης στο φάκελο της υπόθεσης. Συνεπώς, το ανώτατο δικαστήριο έκρινε ότι στις 7 Απριλίου 2003, ημερομηνία κατά την οποία είχε λήξει η προβλεπόμενη από το άρθρο 51 § 1 του προεδρικού διατάγματος 774/1980 εξάμηνη προθεσμία, η εν λόγω διάταξη και όχι ο νόμος αριθ. 3160/2003 αποτελούσε το εφαρμοστέο δίκαιο στην προκειμένη περίπτωση. Συμπέρανε ότι ο Γεώργιος Σταμούλης είχε παραιτηθεί από την υπόθεση και κήρυξε τη δίκη άκυρη (απόφαση αριθ. 1269/2006). Η εν λόγω απόφαση κοινοποιήθηκε στους προσφεύγοντες στις 22 Ιουλίου 2006.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

12. Το άρθρο 51 του προεδρικού διατάγματος 774/1980 προέβλεπε την περίοδο των πραγματικών περιστατικών:

«1. Προκειμένου περί εφέσεων ή αιτήσεων αναιρέσεως ή αιτήσεων αναθεωρήσεως, ασκουμένων (...) ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το αποδεικτικόν (...) κοινοποιήσεως των ως άνω ενδίκων μέσων εις τον ενδιαφερόμενον (αρμόδιον Υπουργόν ή Νομικόν Πρόσωπον ή ιδιώτην), δέον να κατατίθεται το βραδύτερον εντός εξι μηνών από της περιελεύσεως του δικογράφου εις το Ελεγκτικόν Συνέδριον.

2. Κατά τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας, θεωρείται ότι ο αιτών παραιτήθηκε από το ένδικο μέσο, η δίκη ακυρώνεται ipso jure και η υπόθεση τίθεται στο αρχείο (...)

13. Το άρθρο 58 § 9 του νόμου αριθ. 3160/2003 αντικατέστησε το άρθρο 51 § 2 του προεδρικού διατάγματος αριθ. 774/1980 με την ακόλουθη διάταξη:

«2. Η εκπρόθεσμη κατάθεση στο Ελεγκτικό Συνέδριο του κατά την προηγούμενη παράγραφο αποδεικτικού κοινοποίησης συνεπάγεται το απαράδεκτο της συζήτησης του ένδικου μέσου.»

14. Ένας διάδικος μπορεί να ζητήσει την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση σε περίπτωση που δεν μπόρεσε να τηρήσει κάποια προθεσμία λόγω ανωτέρας βίας (άρθρο 152 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Σύμφωνα με το άρθρο 154 του ίδιου κώδικα, η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση ζητείται από το δικαστήριο στο οποίο εκκρεμεί η κύρια δίκη ή, αν δεν υπάρχει εκκρεμοδικία, από το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να αποφασίσει για το αν ασκήθηκε εμπρόθεσμα η πράξη για την οποία είχε ταχθεί η προθεσμία. Οι εν λόγω διατάξεις εφαρμόζονται κατ'αναλογία προς τη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ελεγκτικό Συνέδριο, ολομέλεια, απόφαση αριθ. 895/2005).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

15. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για προσβολή του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο λόγω της ακύρωσης της δίκης, για τον λόγο ότι το αποδεικτικό κοινοποίησης της αίτησης αναίρεσης στην αντίδικη πλευρά δεν κατατέθηκε στο φάκελο εντός της προβλεπόμενης από την εφαρμοστέα κατά την περίοδο εκείνη νομοθεσία εξάμηνης προθεσμίας. Επικαλούνται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, του οποίου τα εφαρμοστέα τμήματα έχουν ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) υπό δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

A. Επί του παραδεκτού

16. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Θέσεις των διαδίκων

17. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η παράλειψή τους να συμπεριλάβουν το αποδεικτικό κοινοποίησης της αίτησής τους στην αντίδικη πλευρά ουδόλως καθυστέρησε τη διεξαγωγή της διαδικασίας. Πράγματι, η αίτηση αναίρεσής τους είχε κοινοποιηθεί στην αντίδικη πλευρά τρεις μήνες μετά την άσκηση του εν λόγω ένδικου μέσου και το Δημόσιο ουδέποτε παραπονέθηκε για ενδεχόμενη προσβολή των δικονομικών δικαιωμάτων του λόγω της επίδικης παράλειψης. Επιπλέον, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι αν η υπόθεση έπρεπε, σε κάθε περίπτωση, να τεθεί στο αρχείο, δεν ήταν αναγκαίο να ορισθεί δικάσιμος γεγονός που θα γεννούσε περιττά διαδικαστικά έξοδα.

18. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο επίμαχος δικονομικός κανόνας εφαρμόζεται για όλους τους διαδίκους σε μία δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ήτοι για το άτομο και το Δημόσιο. Εκτιμά ότι η υποχρέωση να περιλαμβάνεται το αποδεικτικό κοινοποίησης της αίτησης στον αντίδικο διευκολύνει

τη διεξαγωγή της διαδικασίας εντός λογικής προθεσμίας, καθώς η γραμματεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου μπορεί να οργανώνει καλύτερα την εγγραφή των υποθέσεων στο πινάκιο. Επιπλέον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 51 του προεδρικού διατάγματος αφήνει στον ενδιαφερόμενο περιθώριο έξι μηνών προκειμένου να καταθέσει το αποδεικτικό στον φάκελο της υπόθεσης, επαρκή προθεσμία για την εκπλήρωση της επίμαχης υποχρέωσης.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση σημειώνει ότι με την απόφασή του *Σιδεράκης και λοιποί κατά Ελλάδας* (αριθ. 21606/05, 6 Σεπτεμβρίου 2007), η οποία κατά την άποψή της είναι όμοια με την προκειμένη υπόθεση, το Δικαστήριο έχει ήδη κηρύξει απαράδεκτη την αιτίαση των προσφευγόντων την ελκόμενη από το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, στην προαναφερόμενη υπόθεση, οι λόγοι που περιείχονταν στο συμπληρωματικό υπόμνημα που υπέβαλαν οι προσφεύγοντες στον Άρειο Πάγο απορρίφθηκαν ως απαράδεκτοι, επειδή οι προσφεύγοντες είχαν παραλείψει να ενημερώσουν το ανώτατο δικαστήριο ότι το συμπληρωματικό υπόμνημα είχε κοινοποιηθεί εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας στον αντίδικο. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ομοίως με την υπόθεση *Σιδεράκης*, η παρούσα υπόθεση αφορά την εφαρμογή μίας προϋπόθεσης παραδεκτού στο στάδιο της αναίρεσης και η οποία σχετίζεται με τους τρόπους κοινοποίησης των εγγράφων της διαδικασίας στον αντίδικο. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες μπορούσαν, κατόπιν της ακύρωσης της δίκης, να υποβάλουν αίτηση επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση, προβάλλοντας ενδεχομένως λόγους ανωτέρας βίας που τους εμπόδισαν να καταθέσουν το αποδεικτικό κοινοποίησης στον φάκελο εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

19. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν είναι αποστολή του να υποκαταστήσει τα εθνικά δικαστήρια. Οι εθνικές αρχές, και ειδικότερα τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια, είναι καταρχήν αρμόδιες να ερμηνεύσουν την εθνική νομοθεσία (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας*, 19 Δεκεμβρίου 1997, § 31, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII) και το Δικαστήριο, εν απουσία αυθαιρεσίας, δεν θα υποκαταστήσει την εκτίμησή του σχετικά με το δικαίωμα με την δική τους (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Tejedor Garcia κατά Ισπανίας*, 16 Δεκεμβρίου 1997, § 31, *Recueil* 1997-VIII). Τούτο ισχύει ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την ερμηνεία εκ μέρους των δικαστηρίων κανόνων δικονομικής φύσεως όπως ο

τύπος και οι προθεσμίες που διέπουν την άσκηση ενός ενδίκου μέσου (βλέπε *Pérez de Rada Cavanilles κατά Ισπανίας*, 28 Οκτωβρίου 1998, § 43, *Recueil* 1998-VIII).

20. Το Δικαστήριο σημειώνει, επιπλέον, ότι η ρύθμιση σχετικά με τον τύπο που πρέπει να τηρείται για την άσκηση ενός ενδίκου μέσου στοχεύει ασφαλώς στην εξασφάλιση μιας ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να αναμένουν την εφαρμογή των εν λόγω κανόνων. Εν τούτοις, η εν λόγω ρύθμιση ή η εφαρμογή της δεν θα πρέπει να εμποδίζει τους διοικούμενους από την χρήση ενός διαθέσιμου ενδίκου μέσου (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Ανώνυμη Εταιρία «Σωτήρης και Νίκος Κούτρας ΑΤΤΕΕ» κατά Ελλάδας*, αριθ. 39442/98, § 20, CEDH 2000-XII).

21. Αφετέρου, από την νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης αποτελεί μία ιδιαίτερη άποψη, δεν είναι απόλυτο και υπόκειται σε περιορισμούς που γίνονται σιωπηρά δεκτοί, ιδίως σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις του παραδεκτού ενός ενδίκου μέσου, διότι αυτό από την ίδια την φύση του απαιτεί μία ρύθμιση εκ μέρους του Κράτους, το οποίο έχει ως προς τούτο μία σχετική διακριτική ευχέρεια. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να περιορίζουν την ανοικτή πρόσβαση σε έναν διοικούμενο κατά τρόπο ή σε βαθμό που να θίγεται στην ίδια την φύση του το δικαίωμα του τελευταίου σε ένα δικαστήριο. Τέλος, οι περιορισμοί αυτοί δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1 παρά μόνον αν επιδιώκουν έναν νόμιμο σκοπό και αν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (βλέπε *Rodríguez Valín κατά Ισπανίας*, αριθ. 47792/99, § 22, 11 Οκτωβρίου 2001).

22. Σε ό,τι αφορά τα πραγματικά περιστατικά της προκειμένης υπόθεσης, το Δικαστήριο εκτιμά, καταρχήν, ότι η υποχρέωση κατάθεσης στο φάκελο του αποδεικτικού κοινοποίησης της αίτησης αναίρεσης στον αντίδικο εντός της ταχθείσας προθεσμίας, εξυπηρετεί τα συμφέροντα της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Πράγματι, το Δικαστήριο συμφωνεί, με την Κυβέρνηση, ότι ο εν λόγω κανόνας επιτρέπει στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου να διασφαλίζει καλύτερα την εξέταση των υποθέσεων στο μέτρο που μπορούμε να γνωρίζουμε εκ των προτέρων τον αριθμό των υποθέσεων που πρόκειται να εγγραφούν στο πινάκιο και στις οποίες ο αντίδικος έλαβε γνώση του ασκηθέντος ενδίκου μέσου (βλέπε, *mutatis mutandis*, προαναφερόμενη απόφαση *Σιδεράκης και λοιποί κατά Ελλάδας*).

23. Εν τούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το ιδιαίτερο ζήτημα που τίθεται ως προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο δε σχετίζεται με το λόγο ύπαρξης του επίμαχου κανόνα αλλά με τις συνέπειες της παραγνώρισής του. Πράγματι, το Ελεγκτικό Συνέδριο έκρινε, εφαρμόζοντας τον ισχύοντα κατά την ημερομηνία άσκησης της αίτησης αναίρεσης δικονομικό κανόνα ότι η επίμαχη δίκη είχε ακυρωθεί ipso jure, γεγονός που είχε ως συνέπεια τη θέση της υπόθεσης στο αρχείο.

24. Στα μάτια του Δικαστηρίου, η επιβολή της ακύρωσης της δίκης ipso jure είναι μία ιδιαίτερος σοβαρή συνέπεια δεδομένου, ιδίως, του σκοπού αυτής της ρύθμισης που δεν αφορά τα δικονομικά δικαιώματα του αντιδίκου, αλλά τον ορθό χειρισμό των υποθέσεων από τη γραμματεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Πράγματι, η επίμαχη ρύθμιση αποτελεί ένα είδος αμάχητου τεκμηρίου, που προβλέπει ότι η απουσία του αποδεικτικού από το φάκελο ισοδυναμεί με παραίτηση του ενδιαφερομένου από την υπόθεση. Έτσι, δεν επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να προβάλλει κατά τη συζήτηση τους λόγους που ενδεχομένως τον εμπόδισαν να εισάγει στο φάκελο το αποδεικτικό εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι πάνω από τρία έτη μεσολάβησαν εν προκειμένω μεταξύ της λήξης της προβλεπόμενης από το άρθρο 51 § 1 το προεδρικού διατάγματος προθεσμίας και της συζήτησης ενώπιον της ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενώ η προαναφερόμενη διάταξη προέβλεπε την απευθείας θέση της υπόθεσης στο αρχείο.

25. Βέβαια, η Κυβέρνηση υποδεικνύει ότι οι προσφεύγοντες μπορούσαν να ζητήσουν, μετά από τη θέση της υπόθεσης στο αρχείο, την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση. Ωστόσο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η αιτίαση των προσφευγόντων αφορά μόνο τις υποτιθέμενες σοβαρές συνέπειες της μη κατάθεσης του αποδεικτικού κοινοποίησης της αίτησης μέσα στα πλαίσια της επίμαχης διαδικασίας. Άλλως ειπείν, το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι εκείνο της προσβολής του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο. Το ζήτημα αυτό τίθεται ακόμα και στην περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες δεν είχαν έγκυρη δικαιολογία για την παράλειψη να περιλάβουν το επίμαχο αποδεικτικό. Ωστόσο, η δυνατότητα να κινήσει εκ νέου τη διαδικασία, μέσω ενός νέου ενδίκου μέσου, συνεπάγεται να αποδεικνύει ο διοικούμενος την ύπαρξη ενός γεγονότος που τον εμπόδισε να καταθέσει στο φάκελο της υπόθεσης εντός της ταχθείσας προθεσμίας το αποδεικτικό κοινοποίησης. Κατά τα λοιπά, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η

Κυβέρνηση δεν παρέχει κανένα πρόσθετο στοιχείο, ούτε επί της ερμηνείας της «ανωτέρας βίας» από τα εθνικά δικαστήρια, ούτε επί των τρόπων άσκησης του εν λόγω ενδίκου μέσου και τις συνέπειες που απορρέουν από την ενδεχόμενη αποδοχή του.

26. Επιπλέον, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η παρούσα υπόθεση διαφέρει από την υπόθεση *Σιδεράκης και λοιποί* (προαναφερόμενη απόφαση), την οποία επικαλείται η Κυβέρνηση. Πράγματι, στην εν λόγω υπόθεση οι προσφεύγοντες είχαν παραλείψει να ενημερώσουν τη γραμματεία του Αρείου Πάγου ότι το συμπληρωματικό υπόμνημα είχε όντως κοινοποιηθεί στον αντίδικο. Εν τούτοις, η εν λόγω παράλειψη είχε επιφέρει μόνο το απαράδεκτο των επικαλούμενων στο συμπληρωματικό υπόμνημα λόγων αναίρεσης και όχι την ακύρωση *ipso jure* της δίκης, όπως στην προκειμένη περίπτωση. Συνεπώς, οι συνέπειες της εφαρμογής του επίμαχου κανόνα ήταν πολύ πιο σοβαρές στην προκειμένη περίπτωση απ'ότι στην υπόθεση *Σιδεράκης και λοιποί*.

27. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει τη ρητή αναγνώριση από το νομοθέτη του «υπερβολικά αυστηρού και αδικαιολόγητου» χαρακτήρα του επίμαχου δικονομικού χαρακτήρα στην εισηγητική έκθεση του νόμου αριθ. 3160/2003 που τροποποίησε το άρθρο 51 του προεδρικού διατάγματος αριθ. 774/1980 σχετικά με το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ο εν λόγω κανόνας τέθηκε σε ισχύ πριν την απόφαση αριθ. 1269/2006 του Ελεγκτικού Συνεδρίου και, συνεπώς, το ανώτατο εθνικό δικαστήριο γνώριζε τη σαφή θέση του νομοθέτη ως προς τον λόγο ύπαρξης της εφαρμοστέας εν προκειμένω διάταξης. Ειδικότερα, ο νομοθέτης έκρινε ότι το απαράδεκτο της συζήτησης, που προσφέρει στο εξής στον διοικούμενο τη δυνατότητα να ζητήσει τον ορισμό νέας δικασίμου, αποτελούσε τη συνέπεια που συμβάδιζε με τον ιδιαίτερο σκοπό της επίμαχης ρύθμισης. Επιπλέον, αναφερόμενος ακόμα μία φορά στο λόγο ύπαρξης του επίμαχου κανόνα, ο νομοθέτης παραδέχθηκε επίσης ότι, όταν η υπόθεση έχει εγγραφεί στο πινάκιο, η εξέτασή της δεν μπορεί να αποκλεισθεί από το Ελεγκτικό Συνέδριο, εφόσον ο αντίδικος δεν προβάλλει την παράλειψη κατάθεσης του αποδεικτικού κοινοποίησης στον φάκελο. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι αυτό ισχύει στην προκειμένη περίπτωση όπου, παρά τη μη κατάθεση του αποδεικτικού κοινοποίησης στη γραμματεία, το Δημόσιο δε ζήτησε την ακύρωση της δίκης κατά τη συζήτηση της υπόθεσης.

28. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι η ακύρωση της δίκης *ipso jure* και η θέση της υπόθεσης στο αρχείο αποτέλεσαν εν προκειμένω μία εφαρμογή

του επίδικου δικονομικού κανόνα που αποδείχθηκε δυσανάλογος προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό. Παραβίασε έτσι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο.

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

29. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

Ζημιά και έξοδα και δικαστική δαπάνη

30. Οι προσφεύγοντες δεν προβάλλουν καμία αξίωση για υλική ζημία και ηθική βλάβη. Για έξοδα και δικαστική δαπάνη, ζητούν την επιστροφή των εξόδων της διαδικασίας ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Δικαστηρίου, χωρίς να προσκομίζουν κάποιο αποδεικτικό.

31. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το αίτημα των προσφευγόντων για έξοδα και δικαστική δαπάνη δεν περιέχει καμία εξήγηση ως προς τις πραγματοποιηθείσες παροχές.

32. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσδιορίζουν το ποσό του αιτήματός τους για έξοδα και δικαστική δαπάνη και δεν προσκομίζουν κανένα δικαιολογητικό. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δε συντρέχει λόγος να τους επιδικάσει κάποιο ποσό για την αιτία αυτή.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 28 Μαΐου 2009 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου

εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 23 Ιουνίου 2009

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος